

KEMAHIRAN KEIBUBAAPAN, KEFUNGSIAN KELUARGA DAN KESEJAHTERAAN PSIKOLOGI DALAM KALANGAN IBUBAPA

Asmawati Desa
Fatimah Yusoff
Zainah Ahmad Zamani
Nor Ba'yah Abdul Kadir
Mohd Norahim Mohamed Sani

*Pusat Pengajian Psikologi dan Pembangunan Manusia
UKM Bangi*

ABSTRACT

Parenting skills, family functioning and psychological well-being among parents are three very important aspects to ensure the well-being of a family. A study among 231 mothers and fathers aimed to identify the level of parenting skills and family functioning and relations between the two variables was conducted. Furthermore, the relationship between family functioning and psychological well-being was studied. The difference between genders for the three variables were also examined. The results showed that there were significant relationships between family functioning and parenting skills, and family functioning and psychological well-being. T-test analysis showed that there was a difference in parenting skills between men and women, but there was no difference in terms of family functioning and psychological well-being. The implication of this study demonstrates the importance of parenting skills and family functioning in order to achieve psychological well-being.

Keywords: *parenting skills, family functioning, psychological well-being, parents.*

PENGENALAN

Kesejahteraan seseorang individu banyak bergantung kepada kesejahteraan psikologi yang dialami olehnya. Bahagia atau tidak merupakan sesuatu yang abstrak dan bersifat subjektif. Mengikut World Health Organisation (WHO) (2012), kesejahteraan manusia biasanya dilihat dari sudut psikologi yang meliputi aspek kognitif dan afektif. Aspek kognitif dan afektif ini pula merujuk kepada perasaan positif dan negatif tentang kehidupan selama ini dan lebih memfokuskan kepada kepuasan dalam hidup. Antaranya ialah seperti kepuasan perkahwinan, kepuasan hidup, kepuasan dalam suasana kekeluargaan, kurang mengalami kemurungan dan keresahan yang melampau.

Park (2004), pula menyatakan bahawa perspektif kesejahteraan merupakan satu perspektif yang melibatkan kemanusiaan secara mendalam. Kepuasan seseorang individu dalam kehidupan menjadi satu petanda bahawa kesejahteraan hidup menjadi

peramal dan perantara kepada penghasilan kesejahteraan dalam diri. Berbanding individu yang

mempunyai kepuasan hidup yang tinggi, individu yang rendah kepuasan hidup biasanya sukar mencapai kesejahteraan hidup terutamanya dalam golongan remaja. Kesejahteraan hidup menentukan dan mempengaruhi kehidupan seharian samada secara positif atau negatif ke arah perkembangan psikologi dan tingkah laku individu.

Kesejahteraan psikologi melibatkan kehidupan yang baik, yang merangkumi perasaan yang baik dan kefungsi yang efektif (Huppert 2009). Kesejahteraan yang mampan tidak memerlukan individu merasa baik sepanjang hidup, kerana mengalami emosi yang menyakitkan (seperti kegagalan, kekecewaan, kesedihan) adalah sebahagian hidup yang normal. Keupayaan mengurus emosi yang negatif atau menyakitkan adalah perlu untuk memperoleh kesejahteraan jangka panjang,

kerana kadang kala emosi negatif adalah sangat teruk dan bertahan lama sehinggakan mengganggu keupayaan kefungsi individu dalam kehidupan.

Kesejahteraan psikologi juga merujuk kepada kesejahteraan yang diperoleh daripada pelbagai aspek seperti keperluan sosial, psikologi, atau keperluan kebebasan yang memberikan kesan kepada pertumbuhan peribadi (Asmawati, Asmah & Zaini 2009).

Ryff (1989) melihat elemen ini sebagai satu usaha mencapai kesempurnaan berdasarkan realisasi potensi diri sebenar. Ryff (1989) juga mengkategorikan kesejahteraan psikologi kepada 6 elemen utama sebagai pengukuran iaitu autonomi, pengawalan persekitaran, perkembangan sendiri, hubungan positif dengan orang lain, matlamat kehidupan dan juga penerimaan sendiri. Elemen-elemen ini menjadi ukuran kepada kesejahteraan psikologi kepada individu dan membantu ke arah kesejahteraan keluarga dalam masyarakat. Sebagaimana kajian ini, kesejahteraan psikologi dan individu didasarkan kepada kebahagiaan keluarga atau kesejahteraan sesebuah keluarga dan panduan ini diaplikasikan untuk menjadikan keluarga itu harmoni dan aman damai sebagaimana setiap individu inginkan.

Kesejahteraan psikologi boleh dipengaruhi oleh beberapa faktor utama seperti kualiti hubungan dalam kekeluargaan, tahap tekanan dalam diri, kesihatan fizikal dan hubungan intimasi yang baik dengan rakan-rakan (sosial). Semua ini bergantung kepada sejauh mana individu menstabilkan diri sendiri dan mengekalkan keadaan itu untuk kesihatan dalaman dan luaran. Keadaan ini juga menunjukkan bahawa makna kepada sebuah kehidupan ialah rasa dipenuhi dari segala aspek kerana perasaan sebegini menjadi pelindung kestabilan emosi, jaminan kesihatan psikologi dan kesejahteraan diri. Makna dalam sesebuah kehidupan sangat penting terhadap individu, keluarga dan masyarakat.

Dush, Taylor dan Kroeger (2008) pula melihat kesejahteraan psikologi sebagai unsur berhubungan antara kepuasan perkahwinan dalam keluarga dengan kesejahteraan individu. Perkaitan ini membuktikan bahawa keperluan untuk sesebuah perkahwinan dan keluarga

bahagia merupakan tuntutan asas bagi seorang manusia. Kejayaan menjadikan sesebuah perkahwinan itu baik dan cemerlang akan melahirkan individu dalam keluarga itu sebagai golongan yang mencapai satu tahap kejayaan hidup. Persefahaman, menghormati dan sumber pertolongan secara emosi sesama ahli dalam keluarga akan mewujudkan suasana kepuasan dengan alam perkahwinan dan keluarga selaras dengan kehendak diri masing-masing. Pencapaian kesejahteraan dalam diri ini meliputi konsep penyempurnaan sendiri dalam Teori Hirarki Maslow yang meletakkan penyempurnaan sendiri sebagai tahap yang tertinggi dalam hidup (Shuaib, Habibie, Getrude & Adi 2003).

Rancangan Malaysia ke 9 (2006-2010) turut memperlihatkan konsep keluarga bahagia dalam rancangan jangka masa panjang. Semua ini adalah melalui perlaksanaan program pembangunan keluarga bahagia dan mensejahterakan masyarakat dengan menekankan tentang pembinaan keluarga berdaya tahan bagi mencapai keseimbangan yang optimum antara pertumbuhan kebendaan dan pembangunan masyarakat (Unit Perancang Ekonomi 2006). Bagi rancangan ini, usahanya ialah ke arah memperkukuhkan unit kekeluargaan, meningkatkan penyertaan masyarakat dan peranan masyarakat umum serta badan bukan kerajaan (NGO) ke arah pemupukan masyarakat yang lebih bertolak ansur dan penyayang. Keadaan keluarga bahagia di sini lebih menjurus kepada pembinaan kekeluargaan yang baik untuk mewujudkan kesedaran serta mengiktiraf keluarga sebagai satu unit yang penting dalam institusi sosial (Unit Perancang Ekonomi 2006)

Rasional kajian ini dijalankan adalah untuk mengenalpasti tahap kemahiran ibubapa dan kefungsi keluarga dan sejauhmana ia memberi kesan terhadap kesejahteraan keluarga. Ini adalah kerana realiti masyarakat pada hari ini yang mana pelbagai masalah sosial wujud disebabkan oleh ketidakfungsi keluarga.

Kajian lepas

- a) Kemahiran keibubapaan

Reis, Barbera-Stein dan Bennet (1986), mengkaji pengaruh faktor ekologi kemahiran keibubapaan kepada perkembangan psikologi dan kesejahteraan anak-anak. Objektif kajian ini adalah untuk melihat sejauh mana faktor ekologi kemanusiaan mempunyai hubungan dengan pengaruh psikologi dalam keibubapaan, umur sewaktu menjadi ibu dan bapa dan kemahiran keibubapaan di dalam sesebuah keluarga. Seramai 210 orang sampel dari kalangan ibu hadir secara sukarela untuk kajian yang melibatkan 82 orang sampel berkulit putih dan baki 128 orang adalah dari golongan berkulit hitam Amerika. Sebanyak empat instrumen telah digunakan untuk kajian ini iaitu, Skala Depresi, *Developmental Childrearing Attitudes and Expectations*, *Perceived Social Support* dan *Home Observation for Measurement of the Environment*.

Dapatan kajian ini menunjukkan ibu bapa golongan muda, yang mempunyai pengetahuan yang rendah terhadap perkembangan anak dan kurang mendapatkan sokongan sosial mempunyai depresi yang tinggi. Walau bagaimanapun, umur bukanlah faktor utama yang menyumbang kepada kemahiran keibubapaan yang rendah. Dari segi kaum, kajian mendapati bahawa golongan Amerika yang berkulit hitam dan mempunyai seorang anak menunjukkan ilmu keibubapaan yang paling rendah. Walau bagaimanapun, faktor kaum dan kemahiran keibubapaan ini masih lagi memerlukan kajian yang lebih terperinci yang meliputi aspek seperti ekonomi dan budaya.

Sementara itu Iwaniee dan Sneddon (2002) mengkaji hubungan antara kualiti kemahiran keibubapaan di kalangan individu yang gagal dalam membantu perkembangan anak-anak. Objektif kajian ini adalah untuk melihat bagaimana ibu bapa mendidik anak-anak mereka sekarang iaitu adakah mereka terpengaruh dengan cara bagaimana mereka dulu dididik dan dibesarkan sejak kecil. Objektif kedua menentukan hubungan antara anak-anak yang gagal berkembang dengan karakter ibu bapa dan juga interaksi yang negatif di dalam keluarga.

Di dalam kajian Iwaniee dan Sneddon (2002) ini, menunjukkan bahawa kemahiran keibubapaan mempengaruhi kesejahteraan

psikologi, keyakinan diri, dan juga peranan setiap ahli keluarga dalam pembentukan tingkah laku dan sikap anak-anak. Bagi anak-anak yang tidak menunjukkan perkembangan yang baik, sebenarnya mereka ini tidak diberikan perhatian yang cukup di dalam keluarga. Keadaan perkembangan mereka agak sukar dan bermasalah dari pelbagai sudut seperti sokongan sosial serta kualiti interaksi sesama ahli keluarga. Anak-anak terabai kerana kekurangan sokongan dan interaksi dalam keluarga terutamanya dengan ibu.

Finkenauer, Engel dan Baumesiter (2005) pula menggunakan data keratan rentas 1359 kanak-kanak lelaki dan perempuan berusia 10 -14 tahun untuk mengkaji tingkah laku keibubapaan secara langsung atau tidak langsung (melalui membina kawalan diri) yang berkaitan dengan emosi (kemurungan, tekanan, rendah diri) dan tingkah laku bermasalah di kalangan remaja (kenakalan, pencerobohan). Kajian ini menunjukkan bahawa keyakinan diri anak-anak secara tidak langsung dipengaruhi oleh tingkah laku ibu bapa terutama pada peringkat awal kanak-kanak. Akibat daripada tingkah laku dan emosi yang negatif dan bermasalah di kalangan ibu bapa menyebabkan keyakinan diri yang rendah di kalangan anak-anak sejak kecil lagi. Tingkah laku yang lebih positif pada perilaku, emosi dan keyakinan anak-anak dapat dilihat pada keluarga yang ibu bapa adalah menyokong, memahami emosi dan bertanggungjawab ke atas keperluan anak serta kerap meluangkan masa bersama anak-anak. Manakala keluarga yang berkonflik dan kurang serta tidak melibatkan diri dalam hal anak-anak menyebabkan anak-anak terabai dan mendatangkan kesan yang negatif terhadap anak-anak (Finkenauer et al, 2005).

Di dalam suatu kajian lain yang telah dijalankan oleh Rhoades dan O'Leary (2007), didapati kemahiran keibubapaan mempunyai kaitan dengan faktor struktur sesebuah keluarga. Mereka mengkaji struktur sesebuah keluarga dan kemahiran keibubapaan, serta disiplin yang tidak berfungsi dan kaitannya dengan masalah tingkah laku anak-anak. Sampel diambil daripada 453 responden yang terdiri daripada pasangan ibu bapa yang mempunyai anak berusia lingkungan tiga tahun hingga tujuh tahun ke atas.

Dapatan dari kajian ini menunjukkan bahawa tingkah laku bermasalah pada anak-anak adalah disebabkan oleh disiplin yang lemah atau tidak tegas dan juga terlalu tegas oleh ibu bapa terhadap anak-anak. Di samping itu, keputusan kajian juga membuktikan bahawa sikap ibu yang terlalu tegas berbanding bapa mendatangkan hasil yang tidak baik kepada psikologi anak-anak. Ibu yang lebih bertanggungjawab dan mempunyai kesabaran yang tinggi berbanding bapa amat penting dalam pembentukan disiplin anak-anak yang positif.

Satu kajian telah dijalankan oleh Hindman dan Morrison (2012) bertujuan untuk melihat perbezaan kemahiran keibubapaan di kalangan ibu bapa yang mempunyai anak-anak yang masih berada di tadika dalam komuniti kelas sederhana dan kesannya ke atas skil anak-anak dalam percakapan dan kemahiran sosial. Seramai 229 keluarga mengambil bahagian dalam kajian ini. Ibu bapa diminta untuk melengkapkan data mengenai kemahiran keibubapaan yang biasa dilakukan di rumah, manakala anak-anak menjawab soalan berkaitan dengan kemahiran yang dikaji. Tiga dimensi untuk kemahiran keibubapaan di dalam kajian ini ialah, suasana pembelajaran di rumah, sokongan autonomi dan disiplin. Dapatan kajian menunjukkan bahawa ibu bapa yang memberi sokongan, interaksi yang positif dan suasana pembelajaran di rumah yang kondusif memberi kesan positif kepada literasi anak dan kemahiran sosial yang lebih tinggi. Anak-anak yang mendapat sokongan dari segi pembelajaran di rumah lebih berkeyakinan dan lebih mudah untuk berinteraksi di luar.

b) Kefungsian keluarga

Kajian Ruchkin et al (2000) memfokuskan kepada anak-anak yang delinkuen. Kajian ini meliputi kefungsian keluarga, cara ibu bapa mengasuh anak dan tingkah laku bermasalah di kalangan anak-anak delinkuen. Faktor kefungsian keluarga sangat mempengaruhi tingkah laku anak-anak berbanding dengan kemahiran keibubapaan (gaya asuhan ibu bapa kepada anak). Kekurangan dari segi perkongsian perasaan, komunikasi dalam keluarga dan meluangkan masa yang bermanfaat bersama anak merupakan antara isu yang berkait rapat dengan penglibatan anak-anak dengan kes-kes juvana. Dalam

kajian ini, seramai 300 orang anak-anak yang terlibat dengan jenayah juvana di Rusia dijadikan sampel untuk melihat kefungsian keluarga mereka, tingkah laku bermasalah dan asuhan keibubapaan sebagai elemen pengkajian.

Dapatan menunjukkan bahawa kefungsian keluarga dan kemahiran keibubapaan merupakan peramal kepada tingkah laku bermasalah anak-anak yang tidak mencapai kesejahteraan dalam diri. Manakala, ketidakfungsian keluarga pula berkait rapat dengan patologi yang serius seperti kebimbangan, masalah sosial, tingkah laku agresif dan sebagainya. Persekitaran keluarga juga merupakan jangkaan kepada berlakunya gejala juvana ini berbanding dengan asuhan keibubapaan. Jelasnya, kefungsian keluarga dan kemahiran keibubapaan menjadi peramal kepada sesuatu yang kuat untuk tingkah laku anak-anak untuk jangka masa panjang. Di samping itu, peranan gaya asuhan dan kemahiran keibubapaan serta persekitaran keluarga yang tidak sihat menggalakkan lagi anak-anak untuk terlibat dengan apa jua gejala yang negatif.

Menurut Amran Hassan dan rakan-rakan (2012), kefungsian keluarga mempunyai hubungan dengan kesejahteraan psikologi individu di dalam keluarga. Beliau telah menjalankan kajian rintis pada 2011 terhadap 73 sampel melibatkan ibu bapa dan anak di semenanjung Malaysia. Keputusan kajian menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan kesejahteraan antara ibu bapa dengan kanak-kanak, dan terdapat hubungan yang signifikan antara kemahiran keibubapaan dan kesejahteraan psikologi.

c) Kesejahteraan psikologi

Kajian Silverberg dan Steinberg (1987) melihat hubungan kesejahteraan keluarga dengan ibu bapa dan anak yang berkonflik yang melibatkan elemen autonomi dalam diri. Autonomi merupakan salah satu elemen peranan dan tanggungjawab yang wujud dalam diri ibu bapa untuk menghasilkan satu peraturan yang baik terhadap sesebuah keluarga. Dalam kajian ini, seramai 129 orang sampel diambil dari kalangan anak yang berusia 10 hingga 15 tahun. Keputusan

menunjukkan bahawa keadaan autonomi berlandaskan emosi lebih berhubungan dengan anak yang sama jantina dengan ibu atau bapa. Oleh itu, kefungsiannya keluarga yang melibatkan elemen autonomi mempengaruhi keadaan kesejahteraan psikologi anak-anak sekiranya menjadi amalan yang positif. Keadaan remaja yang sedang dalam proses kematangan juga sebenarnya memerlukan lebih perhatian dari keluarga sama ada dari segi autonomi yang bersesuaian dengan keadaan pembentukan semasa dirinya itu.

Abdul Aziz dan Raihana (2011) mengkaji hubungan elemen kontekstual (kepuasan dalam perkahwinan, sokongan sosial, dan konflik pekerjaan-keluarga) dengan asuhan golongan bapa terhadap kesejahteraan ahli sesebuah keluarga. Seramai 413 orang bapa dari Selangor menjadi subjek kajian dan keputusan mendapati wujudnya hubungan yang signifikan antara elemen-elemen kontekstual dengan kesejahteraan keluarga kecuali dalam bidang sokongan keluarga dengan konflik pekerjaan-keluarga. Oleh itu, elemen kontekstual ini menjadi satu elemen yang baik untuk diguna pakai sebagai elemen kefungsiannya keluarga dari segi emosi yang boleh mempengaruhi kesejahteraan sesebuah keluarga. Bapa juga sebagai ketua keluarga menjadi aset utama penggerak kepada kesejahteraan sesebuah keluarga dari segi psikologi dan juga jasmani. Tanggungjawab dan kejayaan seorang bapa yang dapat mengemudi keluarga dengan baik pasti akan memberikan dan menghasilkan sebuah keluarga yang sejahtera.

Tujuan kajian

1. Mengenalpasti tahap kefungsiannya keluarga dan kemahiran keibubapaan di kalangan ibu dan bapa.
2. Mengenalpasti hubungan antara kemahiran keibubapaan dengan kefungsiannya keluarga dan kefungsiannya keluarga dengan kesejahteraan psikologi di kalangan ibu dan bapa.
3. Menguji perbezaan kefungsiannya keluarga, kemahiran keibubapaan dan kesejahteraan psikologi di antara ibu dan bapa.

METOD KAJIAN

Kajian ini melibatkan survei dengan penggunaan soal selidik, di kalangan 231 orang responden di kawasan Alor Setar, Kota Bharu dan Lembah Kelang. Ketiga-tiga kawasan ini dipilih berdasarkan data yang diperoleh daripada JAKIM bahawa kadar perceraian adalah tinggi di kawasan-kawasan tersebut.

Soal selidik adalah terdiri daripada empat bahagian. Bahagian A adalah mengenai faktor demografi responden. Bahagian B, C dan D melibatkan tiga soal selidik utama untuk mengkaji aspek keibubapaan, kefungsiannya keluarga dan kesejahteraan psikologi. Soal selidik *Parenting Behaviour Scale* adalah untuk mengenalpasti kemahiran keibubapaan, *Family Adaptability and Cohesion Scale* (Faces III) untuk kefungsiannya keluarga dan *Ryff's Psychological Well Being Scale* melibatkan kesejahteraan psikologi dalaman diri individu.

Skala Kemahiran Keibubapaan (Parenting Behaviour Scale)

Skala kemahiran keibubapaan ini direka khas untuk melihat tingkah laku keibubapaan dalam hubungannya dengan anak-anak. Skala ini direka oleh Voydanoo dan Donelly pada tahun 1998 untuk mengukur empat sub konstruk atau dimensi utamanya iaitu perbincangan ibu bapa dan anak, aktiviti ibu bapa dan anak, penglibatan ibu bapa anak, dan pengawalan ibu bapa terhadap anak (Voydanoo & Donelly 1998).

Skala kemahiran keibubapaan ini mengandungi 12 item dan menggunakan skala Likert, iaitu skala 0 (tidak pernah), 1 (jarang-jarang), 2 (kadang-kadang), 3 (selalu), dan 4 (sangat selalu). Skor yang tertinggi merujuk kepada kemahiran keibubapaan yang dilaksanakan selama ini adalah baik, dan skor yang rendah menggambarkan kemahiran keibubapaan yang kurang baik. Kebolehpercayaan skala kemahiran tingkah laku keibubapaan ini berdasarkan nilai Alpha Cronbach ialah .86.

Jadual di bawah menunjukkan jenis-jenis dimensi dan nombor item dalam skala kemahiran keibubapaan:

Jadual 1 Jenis dimensi dan nombor item dalam Skala Kemahiran Keibubapaan

Jenis Dimensi:	Nombor-nombor Item:
Perbincangan ibu bapa dengan anak	1,2, dan 3
Aktiviti ibu bapa dengan anak	4,5 dan 6
Penglibatan ibu bapa dengan anak	10, 11 dan 12
Pengawasan ibu bapa terhadap anak	7, 8 dan 9

Skala Kefungsian Keluarga (Family Adaptability and Cohesion Scales: FACES III)

Soal selidik kefungsian keluarga ini merupakan satu ujian yang digunakan untuk mengkaji dan melihat kefungsian sesebuah keluarga. Ujian ini berasaskan kepada *Circumplex Model* yang berkaitan dengan sistem kekeluargaan dan juga elemen sesebuah perkahwinan (Olsen & Gorell, 2003). Ujian ini menggalakan individu menyatakan keadaan keluarga mereka pada waktu semasa keadaan tersebut. Skala ini mempunyai dua dimensi utama iaitu kesepaduan (cohesion) dan kebolehsuaian (adaptability) bagi mengukur kefungsian sesebuah keluarga secara keseluruhan.

Soal selidik ini mengandungi 20 item dengan menggunakan skala Likert untuk mengukur tahap kebolehsuaian dan juga kesepaduan sesebuah keluarga. Skala 1 melambangkan hampir tidak pernah, 2 untuk sekali sekala, 3 sebagai kadang kala, 4 pula sebagai kerap dan 5 sebagai sentiasa. Cara pemarkatan ialah dengan menjumlahkan semua item bernombor ganjil dan juga item bernombor genap. Jumlah item ganjil mewakili dimensi kesepaduan, manakala jumlah item genap pula mewakili dimensi kebolehsuaian.

Dari segi kesepaduan, ukuran dibuat dengan melibatkan elemen-elemen seperti terlerai,

terpisah, terhubung dan terserap. Markah telah ditetapkan mengikut kriteria-kriteria itu dan responden akan mengetahui tahap di mana mereka berada. Markah bagi golongan terlerai ialah antara 10-31, terpisah anantara 32-37, terhubung sebanyak 38-43 dan akhir sekali ialah terserap sebanyak markah antara 44-50. Bagi dimensi kebolehsuaian pula, ia melibatkan ukuran tentang tegar, berstruktur, fleksibel, dan juga huru-hara. Markah bagi tegar ialah antara 10-19, berstruktur antara 20-24, fleksibel antara 25-29 dan huru hara antara 30-50.

Maksud kesepaduan ialah ikatan perasan atau emosi antara ahli-ahli dalam keluarga. Bentuk perhubungan yang sihat pula merujuk kepada sejauh mana individu merasa seronok bersama dalam sesebuah keluarga. Keluarga yang terlalu rapat mungkin menjadikan individu dalam keluarga terlalu bergantung antara satu sama lain. Begitu juga jika terlalu longgar kerapatan menjadikan sesebuah keluarga itu disifatkan sebagai terlerai iaitu tidak rapat dan menjadi bebas dalam lingkungan sesebuah keluarga.

Kebolehsuaian merujuk kepada kemampuan keluarga mengubah struktur kuasa, hubungan peranan dan perhubungan antara ahli keluarga sesuai dengan keadaan semasa keluarga. Petunjuk kepada kebolehsuaian keluarga ialah bagaimana kita menyeimbangkan kestabilan berbanding perubahan, kepimpinan, peranan dan disiplin dalam keluarga. Keluarga yang mempunyai tahap kebolehsuaian yang terlalu tinggi menggambarkan sifat keluarga itu terlalu fleksibel dalam semua aspek. Manakala jika sebaliknya, melambangkan sifatnya terlalu rigid. Dalam keadaan perhubungan yang tidak fleksibel, selalunya seseorang pemimpin dalam keluarga akan menentukan semua peraturan dan keputusannya untuk diikuti.

Kebolehpercayaan ujian ini menggunakan Alpha Cronbach mencatatkan .73 secara keseluruhannya. Bagi kebolehpercayaan untuk dimensi kesepaduan nilai Alpha Cronbach ialah .80, manakala dimensi kebolehsuaian nilai Alpha Cronbachnya ialah .83. Kesahan dan kebolehpercayaan yang konsisten ujian ini dapat mengukur kefungsian sesebuah keluarga itu berdasarkan keadaan semasa.

Skala Kesejahteraan Psikologi Ryff (Ryff's Psychological Well Being Scale)

Ujian kesejahteraan psikologi ini mempunyai enam dimensi utama iaitu autonomi, penguasaan persekitaran, perkembangan sendiri, perhubungan positif dengan orang lain, matlamat dalam kehidupan dan penerimaan diri sendiri. Skala ini telah direka oleh Carol Ryff pada tahun 1989, yang berasal dari pelbagai pengaruh keilmuan dan dikemaskini pada tahun-tahun seterusnya bersesuaian dengan isu yang ingin diukur.

Alat ujian ini menggunakan skala Likert iaitu skala 1 bermaksud tidak setuju, 2 bermaksud sedikit tidak setuju, 3 sedikit setuju, 4 mewakili agak setuju dan 5 mewakili sangat setuju. Ujian ini mengandungi 84 soalan, dan bagi setiap dimensi terdapat sebanyak 14 soalan utama yang melibatkan soalan negatif dan positif.

Bagi dimensi pertama dalam skala kesejahteraan psikologi ini ialah pengukuran dari segi autonomi. Nilai kebolehpercayaan Alpha Cronbach ialah .83 dan ia mempunyai soalan yang berbentuk positif dan negatif. Cara pemarkatan ialah dengan menjumlahkan markah tertinggi dan ini akan memaparkan dimensi autonomi yang merujuk kepada individu yang kuat dan tidak bergantung dengan orang lain, bersedia dengan segala cabaran serta meletakkan personaliti diri sebagai satu standard yang baik. Skor yang rendah dalam dimensi ini ialah prihatin tentang jangkaan dan penilaian oleh orang lain, suka untuk menghukum dalam membuat keputusan dan bertindak dalam tekanan.

Jadual 2 menunjukkan jenis item dan nombor item bagi skala tersebut.

Jadual 2 Jenis item dan nombor item bagi aspek autonomi.

Jenis Item	Nombor-nombor item
Positif	2, 3, 5, 7, 9, 12 dan 14
Negatif	1, 4, 6, 8, 10, 11, dan 13

Dimensi kedua dalam skala kesejahteraan psikologi ini ialah penguasaan persekitaran. Nilai kebolehpercayaan alpha adalah .86. Skor

yang tinggi menggambarkan pengawalan persekitaran yang baik dan membuat sesuatu dengan efektif jika melibatkan persekitarannya. Manakala skor yang rendah pula menunjukkan kesukaran untuk menguruskan persekitaran dan tidak pandai memulihkan persekitaran. Jadual berikut menggambarkan tentang item-item positif dan negatif.

Jadual 3 Item-item Positif dan Negatif Dimensi Penguasaan Persekitaran

Jenis Item	Nombor-nombor item
Positif	1, 4, 6, 7, 9, 10, 12, dan 14
Negatif	2, 3, 5, 8, 11 dan 13

Bahagian ketiga ialah perkembangan sendiri dan nilai Alpha Cronbach ialah .85, serta melibatkan item positif dan item negatif (Rujuk Jadual 4). Skor tinggi menunjukkan individu yang mempunyai perasaan sentiasa berkembang dan bersedia untuk pengalaman baru. Manakala skor rendah menunjukkan kurangnya perkembangan, sentiasa bosan dan tidak berminat tentang kehidupan.

Jadual 4 Item dimensi perkembangan sendiri

Jenis Item	Nombor-nombor item
Positif	2, 3, 5, 7, 8, 9, 11 dan 12
Negatif	1, 4, 6, 10, 13, dan 14

Bahagian keempat ialah perhubungan yang baik dengan orang lain. Nilai kebolehpercayaan Alpha Cronbach ialah .88 yang berasaskan item positif dan negatif yang boleh dirujuk daripada Jadual 5. Cara pemarkatannya juga melibatkan skor tinggi yang menggambarkan suka kepada hubungan dengan orang lain berasaskan kepada kepercayaan yang tinggi, prihatin, empati dan memahami perkembangan manusia. Skor yang rendah pula menunjukkan susah untuk bersikap prihatin, terasing dan kecewa dalam perhubungan dengan orang lain.

Jadual 5 Jenis item bagi dimensi perhubungan yang baik dengan orang lain

Jenis Item	Nombor-nombor item
Positif	1, 4, 5, 7, 9, 12, dan 14
Negatif	2, 3, 6, 8, 10, 11 dan 13

Bahagian kelima adalah berkaitan dengan matlamat kehidupan. Nilai Alpha Cronbach ialah .88 dan juga melibatkan item positif dan item negatif seperti yang ditunjukkan dalam Jadual 6. Skor yang tinggi akan menunjukkan bahawa individu mempunyai matlamat dalam kehidupan yang jelas dan kehidupan yang penuh dengan makna, manakala skor yang rendah menunjukkan kekurangan matlamat dalam kehidupan, dan tiada arah tujuan dalam kehidupan.

Jadual 6 Jenis dan nombor item untuk dimensi matlamat kehidupan

Jenis Item	Nombor-nombor item
Positif	1, 4, 8, , 9, 10, 12 dan 13
Negatif	2, 3, 5, 6, 7, 11 dan 14

Akhir sekali, bahagian keenam berkaitan dengan penerimaan diri sendiri. Nilai Alpha Cronbach ialah .91. Cara pemarkatannya ialah skor yang tinggi menggambarkan tingkah laku dan sikap yang positif dalam diri individu serta memandang positif terhadap diri sendiri, manakala skor yang rendah menunjukkan kekurangan kepuasan dalam diri dan mempunyai masalah dalam kualiti peribadi. Jadual berikut memaparkan jenis item dan nombor dimensi penerimaan diri sendiri.

Jadual 7 Jenis item positif dan negatif dan nombor item

Jenis Item	Nombor-nombor item
Positif	1, 2, 5, 6, 8, 12 dan 13
Negatif	3, 4, 7, 9, 10, 11 dan 14

Data dianalisis dengan pakej SPSS, dengan ujian korelasi untuk mengetahui tentang

hubungan dan juga peratusan bagi mengenalpasti tahap setiap pemboleh ubah yang dikaji. Ujian t adalah untuk mengenalpasti perbezaan kemahiran keibubapaan, aspek kefungsi keluarga, dan kesejahteraan psikologi antara lelaki dengan wanita.

KEPUTUSAN DAN PERBINCANGAN

Jadual 8 menunjukkan taburan faktor demografi bagi responden kajian. Daripada 231 orang responden 144 orang (62.3%) adalah perempuan manakala 87 atau 37.7% adalah lelaki. Dari segi etnik, majoriti daripada responden adalah berbangsa Melayu iaitu 220 orang atau 95.2% diikuti bangsa India 6 atau 2.6% dan Cina 4 orang atau 1.7%. 225 orang atau 97.4% responden kajian adalah beragama Islam, manakala bangsa Kristian, Buddha dan Hindu masing-masing 2 orang atau 0.9%. Dari segi taraf atau status perkahwinan pula, seramai 218 orang atau 94.4% sudah berkahwin, 6 orang atau 2.6% masing-masing berstatus bujang atau bercerai/janda/duda.

Jadual 8 Taburan faktor demografi

Faktor demografi	Bilangan	Peratusan
Jantina		
Lelaki	87	37.7
Perempuan	144	62.3
Etnik		
Melayu	220	95.2
Cina	4	1.7
India	6	2.6
Agama		
Islam	225	97.4
Kristian	2	0.9
Buddha	2	0.9
Hindu	2	0.9
Status perkahwinan		
Berkahwin	218	94.4
Bujang	6	2.6
Bercerai / Janda / Duda	6	2.6

Jadual 9 di bawah menunjukkan tahap kemahiran keibubapaan, yang mana didapati hampir separuh (49.7%) daripada responden berada di tahap yang tinggi. Ini bermakna tahap kemahiran keibubapaan adalah baik kerana hanya sebilangan kecil sahaja (7.5%), berada di tahap yang rendah dan hampir separuh lagi berada di tahap yang tinggi.

Jadual 9 Peratus subjek mengikut tahap kemahiran keibubapaan

Tahap kemahiran keibubapaan	Peratus
Rendah	7.5
Sederhana	42.8
Tinggi	49.7

Manakala Jadual 10 pula memaparkan keputusan tahap kefungsiian keluarga yang mana majoriti responden berada di tahap sederhana iaitu 63.3%, 36.7% berada di tahap yang tinggi dan tidak ada yang berada di tahap rendah. Ini juga menunjukkan responden yang dikaji tidak menghadapi masalah dalam keluarga kerana mereka dapat berfungsi dengan baik.

Jadual 10 Peratus subjek mengikut tahap kefungsiian keluarga

Tahap kefungsiian keluarga	Peratus
Sederhana	63.3
Tinggi	36.7

Jadual 11 menunjukkan terdapat hubungan yang signifikan antara kemahiran keibubapaan dengan kefungsiian keluarga, $r=0.288$, $k < 0.05$ serta kefungsiian keluarga dengan kesejahteraan psikologi, $r=0.191$, $k < 0.05$.

Jadual 11 Hubungan kefungsiian keluarga dengan kemahiran keibubapaan dan kesejahteraan psikologi

	Kemahiran keibubapaan	Kesejahteraan psikologi
Kefungsiian	$r = .288^*$	$r = .191^*$

keluarga

* $k < .05$

Dapatan deskriptif turut disokong dengan dapatan ujian korelasi yang menunjukkan hubungan yang signifikan antara kemahiran keibubapaan dengan kefungsiian keluarga. Kemahiran keibubapaan yang baik akan juga menghasilkan kefungsiian keluarga yang baik yakni tidak banyak masalah dari aspek kesepaduan dan kebolehsuaian. Begitu juga kefungsiian keluarga yang mantap akan menghasilkan kesejahteraan psikologi yang baik, begitu juga sebaliknya. Dapatan kajian ini turut menyokong kajian Iwaniee dan Sneddon (2002) yang melaporkan kemahiran keibubapaan sememangnya mempengaruhi kesejahteraan psikologi, keyakinan diri dan juga pentingnya peranan setiap ahli keluarga dalam pembentukan tingkah laku dan sikap anak-anak. Oleh yang demikian, kualiti interaksi sesama ahli keluarga, sokongan sosial serta bagaimana ibu bapa berperanan dalam keluarga adalah penting dalam mensejahterakan setiap ahli dalam keluarga.

Kajian oleh Finkenauer, Engel dan Baumesiter (2005) pula mendapati tingkah laku ibu bapa yang merupakan kemahiran keibubapaan memberi kesan kepada keyakinan diri dan emosi anak. Keluarga yang memberi sokongan yang positif akan menghasilkan tingkah laku yang juga positif dan seterusnya memberi kesan keluarga yang sejahtera. Kefungsiian keluarga yang lebih menyokong, memahami emosi dan bertanggungjawab memberi kesan yang positif dalam kesejahteraan keluarga.

Kajian ini juga selari dengan kajian oleh Rhoades dan O'Leary (2007) yang juga mendapati kemahiran keibubapaan mempunyai kaitan dengan faktor struktur sesebuah keluarga. Keluarga yang tidak berfungsi dengan baik melalui kemahiran keibubapaan tidak dapat menghasilkan kesejahteraan keluarga. Akhir sekali, Ruchkin et.al (2000) juga mendapati kefungsiian keluarga dan kemahiran keibubapaan merupakan peramal kepada tingkah laku bermasalah anak-anak yang tidak mencapai kesejahteraan dalam diri.

Bagi melihat perbezaan berdasarkan jantina bagi ketiga-tiga pembolehubah ini, hasil ujian t menunjukkan terdapat perbezaan kemahiran

keibubapaan antara lelaki dengan wanita, $t = -2.080$, $k < 0.05$, tetapi tidak terdapat perbezaan dari aspek kefungsi keluarga, $t = -1.333$, $k > 0.05$ dan kesejahteraan psikologi, $t = -0.521$, $k > 0.05$.

Dapatan daripada ujian t menggambarkan bahawa hanya satu aspek yang berbeza antara ibu dan bapa iaitu kemahiran keibubapaan, yang mana min bagi wanita adalah 31.982, manakala lelaki adalah 29.547. Keputusan ini menunjukkan bahawa wanita atau ibu mempunyai kemahiran keibubapaan yang lebih baik berbanding dengan kaum bapa. Sesungguhnya ini adalah sesuatu yang tidak menghairankan kerana ibu merupakan orang yang paling rapat dan banyak meluangkan masa mendidik anak-anak berbanding dengan bapa yang selalu dianggap keluar bekerja. Namun kefungsi keluarga dan kesejahteraan psikologi adalah tidak berbeza kerana kedua-dua aspek ini tidak melibatkan jantina yang berbeza.

Dapatan kajian ini selaras dengan pendapat Iwanee dan Sneddon (2002) bahawa karekter ibu bapa yang baik adalah ibu bapa yang mementingkan setiap keperluan anak-anak terutamanya keperluan fizikal, pendidikan dan kesihatan. Kemahiran keibubapaan adalah suatu tingkah laku yang dipengaruhi oleh budaya setempat, nilai yang dipegang, personaliti keluarga, kebersamaan dalam keluarga, kualiti masa yang diberikan untuk keluarga, perkahwinan, sokongan moral dan sosial. Jika kefungsi keluarga dan kesejahteraan psikologi tidak diperoleh, maka anak-anak mungkin membesar dengan personaliti yang cepat marah, pasif, banyak memberikan masalah dan sukar menyesuaikan diri dengan keadaan dan boleh dianggap sebagai kanak-kanak yang bermasalah.

KESIMPULAN

Kesimpulannya, keluarga sejahtera ialah keluarga yang memerlukan elemen-elemen seperti autonomi, penguasaan persekitaran, perkembangan sendiri, hubungan positif dengan orang lain, matlamat dalam kehidupan dan juga penerimaan sendiri sebagaimana yang diutarakan oleh Ryff (1989). Kewujudan sesebuah keluarga bahagia itu mencerminkan masyarakat itu dalam keadaan baik dan

sejahtera. Ketiga-tiga pemboleh ubah yang dikaji iaitu kemahiran keibubapaan, kefungsi keluarga dan kesejahteraan psikologi amat diperlukan untuk membina keluarga yang sejahtera.

RUJUKAN

- Abdul Aziz Mahayudin & Raihanah Azhari. (2011). Faktor Konteksual dalam Asuhan Bapa dan Implikasinya terhadap Kesejahteraan Keluarga. Prosiding Persatuan Kaunseling Malaysia (PERKAMA) International Convention Tahun 2011 pada 22-23 Jun 2011, di Akademi Kenegaraan, Kuala Lumpur. Bangi: PERKAMA.
- Amran Hassan, Fatimah Yusoooff & Khadijah Alavi (2012). The Relationship between Parental Skill and Family Functioning to the Psychological Well-Being of Parents and Children. *International Proceedings of Economics Development and Research*. 34: 152.
- Asmawati Desa, Asmah Ahmad & Zaini Sharkawi (2009). Kesejahteraan psikologikal orang asli di Perak dan Gerachi Jaya. *Jurnal Psikologi Malaysia*, 23, 137-146.
- Behnke & MacDermind (2004). *Family Well being*. United States of America (USA): Purdue University.
- Dush, C. M., Taylor, M. G., & Kroeger, R. A. (2008). Marital happiness and psychological wellbeing across the life course. *Family Relations*, 57, 211-226. doi:10.1111/j.1741-3729.2008.00495.x
- Finkenauer, C., Engels, R.C.M.E., & Baumesiter, R.F. (2005). Parenting behaviour and adolescent behavioural and emotional problems: The role of self-control. *International Journal of behavioural Development*. 29 (1): 58-69.
- Hindmann, A., H., & Morrison, F., J. (2012). Differential Contributions of Three Parenting Dimensions to Preschool Literacy and Social Skills in a Middle-Income Sample. *Merill-Palmer Quarterly*: 58 (2) 191-223.
- Huppert, F. A. (2009). Psychological well-being: Evidence regarding its causes and consequences. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 1 (2), 137-164

- Iwaniee, D. C & Sneddon, H. (2002). The Quality of Parenting of Individuals Who had failed to Thrive as Children. *British Journal of Social Work*. 32: 283-298.
- Olsen, D.H & Gorrell, B.W (2003). Circumplex Model of Marital and Family System. In F. Walsh (Ed.) *Normal Family Processes* (3rd edition). New York: Guilford (pp 514-547)
- Park, N. (2004). The Role of Subjective Well-Being in Positive Youth Development. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 591 (1): 25-39.
- Rancangan Malaysia ke 9 (2006-2010). Dokumen Rancangan Malaysia ke 9. Jabatan Perdana Menteri, Kuala Lumpur, Malaysia.
- Reis. J., Barbera-Stein, L., & Bennet, S. (1986). Ecological Determinants of Parenting. *Journals of Family Relations*. 35(4): 547-554
- Rhoades, K.A., & O'Leary, S.G. (2007). Factor Structure and Validity of The Parenting Scale. *Journal of Clinical Adolescent Psychology*: 36(2): 137-146
- Ruchkin, V.V., Eisemann, M., Kuposov, R.A., & Hagglof, B. (2000). Family Functioning, Parental Rearing and Behavioural Problems in Delinquents. *Clinical Psychology and Psychoterapy*. 7:310-319.
- Ryff, C.D.(1989). Happiness is everything, or is it? Exploration on the meaning of psychological wellbeing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069-1081.
- Shuaib Che Din, Habibie Ibrahim, Getrude C. Ah Gang & Adi Fahrudin (2003) Koleksi kertas kerja psikologi masyarakat Malaysia semasa IV: Universiti Malaysia Sabah, Kota Kinabalu.
- Silverberg, S.B & Steinberg, L. (1987). Adolescent Autonomy, Parent-Adolescent Conflict and Parental Well-being. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(3), 293-313
- Unit Perancang Ekonomi (2006). www.epu.gov.my/ninth-malaysia-plan-2006-2010.
- Voydanoff, P & Donnelly B.W. (1998). Parents' risk and protective factors as prediction of parental well-being and behavior. *Journal of Marriage & the Family*. 60:344-355.
- World Health Organisation (WHO) (2012). www.who.int